

LBRIS

We know
books

ALICE AUSTEN

**PLACE
BRUGMANN**

NR. 33

Traducere din limba engleză și note
NADINA VIȘAN

LITERA
București

PLACE BRUGMANN NR. 33

LOCATARIII CLĂDIRII

Camera servitoarei de la etajul 4:

Domnișoara Mașa Baliaeva, pașaport Nansen
de refugiat apatrid, cusătoreasă

Apartamentul 3S:

Domnul François G. Sauvin, arhitect
Domnișoara Charlotte E. Sauvin (fiica), studentă
la Academia Regală de Arte Frumoase, Anvers

Apartamentul 3D:

Domnul Leo Raphaël, negustor de artă
Doamna Sophia Raphaël (soția)
Domnișoara Esther Raphaël (fiica)
Domnul Julian Raphaël (fiul), student,
Universitatea din Cambridge

Apartamentul 2S:

Colonelul în rezervă Herman Warlemont,
Armata Belgiană (văduv)

Apartamentul 2D:

Domnișoara Agathe Hobert, fostă proprietară
de cafenea

IBDIS

We know
books

Apartamentul 1S:

~~Doamna Mathilde Boudrot~~, (văduvă),
decedată la 13 aprilie 1939

Apartamentul 1D:

Domnul Martin DeBaerre, avocat
Doamna Katrin DeBaerre (soția), casnică
Domnul Dirk DeBaerre (fiul), student, Universitatea
Catolică din Leuven

Parter:

Domnul Jan Everard, notar
Doamna Annick Everard (soția), casnică
(doi copii care nu au vârsta înregistrării obligatorii)

Toți locatarii sunt cetățeni belgieni, exceptând cazurile în care se specifică altfel, și sunt înregistrați la municipalitatea Ixelles.

Listă autenticată și atestată în data de 2 aprilie 1939.

Familia Raphaël părăsește imobilul în timpul nopții și lasă totul în urmă.

Canapelele și scaunele și paturile și lustrele și covorele groase și masa din camera de zi. Filmele pe care le-am făcut sunt într-o cutie împreună cu proiectorul, un set de vopsele de ulei și o pânză goală.

Pe ea este un bilet care spune: *Pentru Charlotte*. Icnesc, iar aerul mi se oprește în piept. Aș spune că visez dacă n-ar fi biletul acela. Când îl văd, știu că familia Raphaël a dispărut fără urmă.

În lipsa lor, imobilul forfotește de zvonuri. Familia Raphaël n-a plecat chiar cu mâna goală.

A luat argintăria. Și tablourile? Tablourile pur și simplu au dispărut.

CHARLOTTE SAUVIN, 35

Bubuiturile din ușa apartamentului nostru mă trezesc sâmbătă dimineață devreme. Dau deoparte pătura, sar din pat și o iau la goană pe holul lung, cu pardoseală terrazzo. Dar știu bine cine bate la ușă. Se aude perfect.

În imobilul ăsta se aude fiecare sunet.

Prin geamul subțire de sticlă texturată al ferestrei, prin crăpăturile dintre tocuri și uși, prin golurile din jurul țevilor și cablurilor, în susul și-n josul scării de piatră pline de ecouri, în susul și-n josul puțului liftului cel plin de ecouri, reverberează până și cel mai mic sunet. Scârțâielile, gemetele și oftaturile, bolboroseala robinetelor care dau drumul la apă, susurul șuvoiului tras la closet, icnetele metalice ale caloriferelor, țipătul gătuit al saxofonului lui Dirk, zgomotul înfundat de pași făcut de picioare în ciorapi, țăcănitul de tocuri scos de cizmele de piele pe dușumeaua de lemn, scrâșnetul cheii răsucite în broască, ușile trântite, clicul ascuțit al zăvorului și vocile. Domnișoara Hobert care strigă la mătușă-sa surdă când vorbește cu ea la telefon, Colonelul care zbiară ordine către Fermoar, îndărătnicul lui ciobănesc de Flandra, și Annick de la parter care

Îl judecă pe bărbatu-său, domnul Everard, notarul care ne administrează clădirea.

Tata s-a trezit deja și face cafea în ibricul nostru simplu, italianesc, îi văd spinarea dreaptă și subțire și zâmbetul în timp ce ies pe ușa bucătăriei și dau colțul, desculță pe dalele reci, apoi trec de trei rânduri de uși cu geam – una dă spre biroul tatei, una spre camera de zi și alta spre sufragerie – și ajung în cele din urmă la ușa masivă a apartamentului, o deschid cu o smucitură și dau cu ochii de Julian, care mă privește amuzat, cu fața lui palidă, cu o cameră de luat vederi în mână, sprijinit de balustrada din lemn greu de stejar.

Lângă el e Esther. Soarele care pătrunde prin ferestrele holului îi transformă buclele într-un tufiș arzător, în timp ce din coșul pe care-l duce se răspândește o aromă de cocă și drojdie. Doamna Raphaël ne-a trimis pâine pentru micul-dejun.

Ușa soților Raphaël este deschisă, și, când mă uit pe palierul lung, apuc să zăresc o bucată din holul lor. Apartamentele noastre sunt două imagini în oglindă. Dar asta este tot ce le aseamănă. Câtă vreme al nostru n-are decât câteva piese simple și severe de mobilier, cu linii elegante, cel al soților Raphaël este un adevărat amestec de stiluri și de comori. Un muzeu în toată puterea cuvântului. Holul lor lung din față este înțesat de picturi, și toate aceste picturi sunt prietenele mele vechi. Am petrecut timp îndelungat în compania lor, le-am studiat, am absorbit complexitatea fiecărei tușe, forme, linii și schimbări de nuanță.

Am fost pur și simplu îmbătată de energia lor. Le-aș putea descrie pe toate fără cea mai mică greșală.

Aud un foșnet și apoi un bufnet; peste o clipă apare Incarna, slujnica lor cea îndesată. Mormăind în spaniolă

printre dinți, ne aruncă o privire cruntă în timp ce șterge podelele holului până ajunge la ușă și o trânteste.

– Hai odată, spune Julian intrând în casă, urmat îndeproape de Esther. Lumina.

*

Am tras pe mine niște haine, mi-am trecut pieptănul prin lațe și m-am așezat la masă cu tata, Esther și Julian. Bem cafea și mâncăm pâine în lumina limpede a dimineții.

Tata ne pune întrebări despre cameră, la care Julian răspunde cu mare seriozitate, căci așa este el, cel mai inteligent și mai serios om pe care-l cunosc pe lumea asta. Cum se poate oare să aibă doar optsprezece ani și să fie cu doar un an mai mare ca mine? Mă uit la el. La ochii lui plini de înțelepciune. Dragul meu, înțeleg tot ce spui. Îți pot interpreta tăcerile. Asemenea picturilor, te știi ca pe buzunarul meu. Îmi ești ca un frate, ca fratele pe care nu l-am avut niciodată.

– Și este permis să filmezi de Sabat? întrebă tata făcându-i cu ochiul lui Esther, care e de vârsta mea.

Tata știe că soții Raphaël nu sunt religioși. Nici el nu este, căci el nu crede decât în divinitatea naturii și în cruzimea capricioasă a lui Dumnezeu și a oamenilor. Dar, ca de obicei, încearcă să-i smulgă lui Julian un zâmbet, sau poate o reacție. Rareori însă reușește.

– Din partea mea, odihna este pentru cei morți, spune Julian fără să zâmbească, dar lăsând să se vadă că-i amuzat.

– Chiar așa, râde tata.

Julian se întoarce către mine:

– Lumina.

Julian, Esther și cu mine ieșim în scuar, așa cum procedam aproape în fiecare dimineață de sâmbătă când

eram mai mici. Camera de luat vederi ne-a transformat iar în copii și pentru scurt timp ne-a eliberat de povara lumii care se prăbușește.

*

Domnul Raphaël a adus camera din America într-una din acele rare zile frumoase de vară belgiană, o zi de asemenea intensitate și contrast, că până și eu reușeam să zăresc norii plutind pe cer. Camera este un prototip făcut de o companie americană.

Domnul Raphaël ne-a spus că a primit-o în dar de la șeful companiei, un tip pe nume Bellow, care e din Chicago, și că el, adică domnul Raphaël, a încercat-o când a traversat înapoi oceanul spre Europa. Și că aproape c-a scăpat-o în apă când a venit un val mai mare.

– Unde mai pui că Bellow¹ asta are un firicel de voce, începe domnul Raphaël să ne spună – cu o față strălucind de veselie, o față care seamănă cu a lui Julian.

Adică, de fapt, Julian seamănă cu taică-său, doar că e mai zvelt și are oasele elegante ale maică-sii, ale doamnei Raphaël, care se ține bine la vârsta ei.

– Da, vorbește cu un firicel de voce și îl cheamă de fapt Belov. Și nici nu-i de fel din Chicago, ci din Rusia, iar când a ajuns în America, tot cu vaporul, nu vorbea decât rusește. Și niște idiș.

Toate astea le aflase domnul Raphaël la o bere cu cârnați la restaurantul Berghoff din Chicago.

– Uite-așa se întâmplă, ne explică domnul Raphaël pe tonul acela expansiv pe care-l folosește când știe că are cine să-l asculte, micile ironii fac viața mai picantă și mai înfiorătoare. Vă dați seama că ăla a fost ultimul

¹ În limba engleză, cuvântul *bellow* înseamnă „a rage“.

și cel mai grozav cârnat nemțesc pe care mi-a fost dat să-l mănânc?

Nu mult după asta, doamna Raphaël a interzis categoric toate produsele nemțești, indiferent că era vorba de muzică, de mâncare sau de cuvinte. A menționat scurt că nu le mai îngăduie la ei în casă.

– Oricum, a adăugat ea, cârnații îngrașă.

Și ce-o fi făcut domnul Raphaël cu colecția lui de discuri cu muzica lui Wagner în urma acestei interdicții? N-am să știu niciodată.

*

Am filmat în aproape fiecare zi de când a adus domnul Raphaël camera, iar în dimineața asta nu-mi doresc decât ca viața să se oprească într-un singur loc un picușor mai mult. Într-o săptămână Julian urmează să plece în Anglia, la Cambridge, unde studiază matematica.

– Și nici măcar n-a fost o prelegere, explică el plin de admirație. A fost o dezbatere.

Văd cum i se așterne pe chip expresia familiară de concentrare, în timp ce mâinile îi umblă în burta corului negru improvizat unde pune alt film în aparat.

– Wittgenstein¹ ședea acolo, chiar în mijlocul nostru. De parc-ar fi fost unul dintre noi.

Wittgenstein este filozoful și matematicianul pe care îl admiră și tata.

– Și vrei să spui că discutai în contradictoriu cu Wittgenstein? îl întreb.

¹ Ludwig Josef Johann Wittgenstein (1889–1951), filozof austriac de marcă, autor al unei cărți considerate una dintre cele mai importante lucrări filozofice a secolului XX, *Tractatus Logico-Philosophicus*, publicat în germană în 1921

Aud zumzetul pe care-l face filmul care se înfășoară. Pielea lui Julian pare și mai palidă în umbra bisericii.

–Nu eu. Alt tip. Turing¹. Un băiat genial. Cam ciudat, dar așa sunt toți. Așa suntem toți. Iar eu luam notițe ca un turbat. Discutau despre paradoxul mincinosului. Îl știi?

–Nu cred.

–Dacă sunt mincinos și spun că sunt mincinos, atunci înseamnă că nu sunt mincinos, pentru că dacă spun că mint, înseamnă că spun adevărul, prin urmare nu sunt un mincinos.

–Sau ești un mincinos care spune și el o dată adevărul, zic.

Mă dau mai aproape de el, îi simt mirosul amestecat cu acidul de la film. Nu c-aș fi în stare să spun a ce miroase el. Nu pot să spun decât că e un miros familiar.

–Atunci înseamnă că nu-s de fapt un mincinos, nu? Însă dacă susțin că spun adevărul înseamnă că mint dacă nu zic că sunt mincinos, caz în care iar spun adevărul, zice el încăpățânat.

–Mi se pare totul o prostie. Adevărul e că oricum n-are rost să caști gura la ce spun oamenii. Ce contează e ceea ce fac. Iar în cazul de față, nimeni n-a făcut nimic. Au spus niște lucruri, atât. Nu mi se pare cine știe ce revelație.

–Tu și Wittengstein aveți aceeași părere.

Mecanismul se blochează, iar filmul se oprește. Julian moșmondește în cort și peste câteva momente

¹ Alan Mathison Turing (1912–1954), matematician și filozof englez, considerat părintele informaticii și al inteligenței artificiale teoretice. Turing a avut un rol important în decodificarea mesajelor germane interceptate în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, contribuind la victoria Aliaților.

aud din nou zumzetul, filmul începe din nou să se înfășoare.

–Ai terminat? îl strigă Esther din partea cealaltă a scuarului, unde mângâie o pisică străină, ca s-o opreasă acolo unde stă cocoțată, să o filmeze Julian.

–Acuși, spune Julian.

Îmi vine să-i ling urechea și să i-o mușc, cum fac pisicile când se joacă. Îi cade o șuviță de păr în ochi și eu i-o dau după ureche. Îmi place să cred că eu sunt singura persoană căreia îi face Julian confidențe, dar sunt sigură că asta e o dovadă de hybris din partea mea și că sunt la fel de înclinată ca orice alt om să mă pun în centrul unei povești care de fapt n-are nimic de-a face cu mine.

–Gata. Poți să-l deschizi.

Dau deoparte faldurile cortului, Julian scoate de acolo aparatul în care e încărcat un film nou, iar eu bag în geantă rola de film așezată în cutia de metal.

Julian duce ochiul la lentila camerei, închide celălalt ochi și începe să filmeze.

Filmarea a avut darul să mă distragă. Să-mi mute gândul de la Philippe.

*

Philippe m-a condus la gară în iunie. Semestrul tocmai se terminase la academia din Anvers unde studiem amândoi, iar eu credeam că va veni la Bruxelles să facă cunoștință cu tata și cu familia Raphaël, dar el mi-a spus că n-are vreme de așa ceva. Că se duce înapoi la Paris și apoi va traversa Pirineii cu părinții lui și vor merge în Spania. S-a arătat brusc atât preocupat, cât și complet indiferent la sentimentele mele, ceea ce recunosc că m-a durut. Nu că i-aș fi dat prilejul să vadă asta.

N-am spus decât că mi se pare că o să fie o călătorie foarte obositoare pentru o vacanță.

–Păi, chiar așa și este. Și te rog foarte mult să nu spui nimănui nimic. Nici chiar tatălui tău.

Cum să nu mă simt jignită? Dar n-am pus nici o întrebare și nici nu i-am dat de înțeles că mă rănise. Nu e stilul meu. Nu-mi place să-mi dezvălui așa emoțiile. Nu pot. Am fost educată să mă port dârz, și nu știu cum să fiu și puternică și emoțională. Poate că o persoană mai destoinică e în stare, dar eu nu-s persoana aceea superioară și nici nu mă pot preface că sunt altcineva. Și chiar dacă aș putea, n-aș face-o.

Philippe a insistat să stea cu mine în sala de așteptare, o încăpere uriașă ca o catedrală, plină de ecouri. În mijlocul zăpăcelii și al vocilor care reverberau din toate direcțiile, vocile noastre erau tăcute. Când a fost anunțat trenul meu, mi-a dus el geanta, și am mers împreună pe sub cupola de metal și sticlă până la peron.

–E de toată jena, a exclamat.

Am crezut că se referea la faptul că îmi duce el bagajul și am încercat să i-l iau din mână.

–Dar ce Dumnezeu faci?

–Dacă ți-e chiar așa de jenă, îmi duc singură amărâtul ăsta de bagaj.

–Dar nu de geanta ta vorbeam, ci de mișmașul ăsta, mi-a răspuns el, rotind brațul ca să indice gara. Nu vezi ce varză arhitecturală e?

–Adică ție ți se pare ridicolă?

–Da, așa mi se pare.

Am înțeles că Philippe critica melanjul de stiluri arhitecturale ale gării, o combinație lăudată de mulți. Dar Philippe este un purist, un minimalist. Și mai era și cu capsă pusă.

–Oricine vede altfel lucrurile nu-i decât un impostor cu fasoane de intelectual. Nu-mi spune că nu ești de acord cu mine, a adăugat.

–Anvers e un loc foarte întunecos.

–Dar ce-are asta de-a face cu gara?

–Uite. Uite câtă lumină e aici. Așa de multă lumină. S-a oprit din mers și s-a întors spre mine.

–Adică ție ți se pare frumos?

–Dacă lumina înseamnă frumusețe, da. Chiar așa mi se pare.

–Eu știu ce să zic...

Mă uitam să văd lumina din ochii lui, dar nu vedeam decât cum se încruntă, cât de încleștată îi este falca. Mi-a lăsat geanta jos, m-a înșfăcat și m-a sărutat. I-am simțit valul de energie și de furie din corp în timp ce brațele lui mă strângeau mai tare. L-am sărutat și am simțit cum se transferă energia și furia la mine în corp. Era contagios. Îl doream. În acel moment, cred că amândoi ne-am dat seama că n-aveam încotro și trebuia să ne dăruim unul altuia.

N-am mai scos o vorbă după aceea. El mi-a luat geanta și a dus-o tot restul drumului, de-a lungul peronului, m-a ajutat să-mi ocup locul în tren, m-a sărutat iar și apoi a coborât. Când trenul s-a pus în mișcare, l-am văzut cum stă acolo, cu mâinile înfipite în buzunarele pantalonilor de in, cum se uită la cupola gării de parcă ar zări chipul morții în toată sticla aia. L-am privit până când a dispărut din raza vederii și abia atunci mi-am dat seama că tremur din tot corpul.

*

În timp ce se întorcea din America, domnul Raphaël s-a oprit la Londra, unde a găsit un aparat de proiecție. Ne-a spus că ecrane nu se găsesc, așa că atunci când

doamna Raphaël a ieșit în oraș într-o după-amiază, l-a ajutat el pe Julian să coboare tabloul cel mai mare de pe un perete din camera de zi. În locul lui a rămas un dreptunghi o idee mai deschis la culoare decât restul camerei, iar în interiorul lui, un cerculeț inegal, unde fusese retencuit peretele. Când s-a întors din oraș, doamna Raphaël a insistat să nu fie dată jos agățatoarea și să se pună tabloul la loc ori de câte ori nu se folosea proiectorul. Așa se face că orice film pe care-l vedem are un ineluz de metal în partea de sus a imaginii.

*

Doamna Raphaël a făcut atâta tam-tam, că am început să mă întreb dacă nu cumva cerculețul acela de tencuială ascundea ceva.

Ne-am tot uitat la filmele făcute, apoi le-am reluat invers, de la coadă spre cap. Mai ales lui Julian îi place să se uite la ele de-a-ndoaselea.

L-am filmat pe colonelul care locuiește mai jos, la etajul doi, cu Fermoar, câinele pe care l-a cumpărat după ce i-a murit nevasta. Julian l-a filmat pe Fermoar înfulecând mâncarea și apoi vomitând bucăți mari nemistuite pe podeaua pestriță, imitație de marmură.

Am filmat o ploaie de vară torențială și l-am văzut pe Dumnezeu trăgând ploaia din pământ ca pe o cortină de teatru.

*

Pisica de pripas e încă tolănită la soare când Julian începe s-o filmeze. Cască. Un căscat văzut pe de-a-ndoa-selea nu e, cred, chiar așa de interesant.

Sunt cu fața spre imobilul nostru, îndeajuns de departe încât să-l cuprind cu privirea. Țin mult la clădirea noastră. Mi se pare modestă și zdravănă, nobilă și în

același timp indiferentă la părerile altora. Arătoasă. Știu că și pe tata îl încântă simetria ei – două apartamente identice la fiecare dintre cele trei etaje superioare, un singur apartament la parter, precedat de un hol mare, cu tavan înalt, auster, la care se adaugă camera servitoarei de la centrul etajului patru, din vârf. Fațada de cărămidă, balcoanele de piatră și zidurile exterioare groase îți dau sentimentul unei fortărețe pe care n-o poate atinge nimic din afară, ceea ce într-un fel este adevărat. Numărul 33 este un univers în sine.

Nu știu dacă e zumzetul camerei sau faptul c-a fost deranjată din somn, însă pisica sare brusc și țâșnește pe stradă exact când dă colțul o mașină. Șoferul smucește volanul prea târziu, iar mașina lovește pisica cu un zgomot surd. Și nu se oprește. Se face nevăzută cu scrâșnet de roți. Iar Julian nu se oprește din filmat.

Esther aleargă la pisică și se ghemuiește lângă ea, încercând să oprească sângerarea, dar nu mai este nimic de făcut. Pe obrajii lui Esther se preling lacrimi, iar Julian filmează mâța care sângerează pe trotuar.

Eu privesc toată scena. Fluxul de sânge care se întinde peste bietul craniu strivit al pisicii și peste blana ei moale.

Apă peste nisip.

Mă uit din nou la ușile masive ale bisericii din spațele meu și văd că sângele se scurge și pe sub ele, pătrunzând afară din biserică și inundând curtea. E sânge peste tot.

Pietonii traversează această mare de sânge, care le stropește manșetele pantalonilor și tivul fustelor, dar nici măcar nu observă acest lucru. Eu strâng din răspuneri balustrada care mărginește treptele de beton acum mânjite de sânge, iar metalul rece îmi apasă pe mână. Mă uit la cerul strălucitor o clipă, mă uit la soare, apoi

întorc privirea spre curte, unde Julian o liniștește pe Esther pe pavaj.

*

Avem o mină mohorâtă când ne întoarcem la imobilul nostru și pășim în holul care miroase a săpun de pin și a proaspăt. Julian aleargă în față, alunecă, aproape se prăbușește pe podeaua abia spălată.

– Ai grijă! îmi strigă, întorcând capul.

– Vreau să mă fac soră medicală, îmi spune încetișor Esther când o luăm în sus pe scări în urma lui.

– Să te faci.

– Cred că aș fi putut s-o salvez dacă aș fi știut mai multe.

– N-ai fi putut. Nimeni n-ar fi putut.

Îl privesc pe Julian, care urcă de la un palier la altul.

– Și totuși asta îmi dolesc. Și tu știi. Tu deja ai pornit pe drumul ăsta.

– Și tu meriți să pornești.

– Nu mă lasă mama. Are impresia că nu știu în ce mă bag.

– Amintește-i că tu ai fost singura care a fost în stare să-i schimbe pansamentul lui Julian după ce a fost operat de apendicită, o sfătuiesc.

– Mi-a spus că aia nu contează, pentru că Julian e fratele meu și e unul dintre oamenii la care țin cel mai mult, că adevăratul test va fi când voi avea de-a face cu un străin. Sau cu o persoană pe care nu pot s-o sufăr.

– Poate că are dreptate.

De sus, aud cum se deschide ușa apartamentului soților Raphaël. Julian a intrat deja. Grăbesc pasul.

– Și eu, care credeam că mi-ești prietenă, mă trage Esther de fustă.

– Doar dacă o să mă îngrijești când o să fiu bătrână și bolnavă.

– Dar eu sunt mai mare ca tine...

– Cu o lună.

– Și probabil că și mai bolnavă, dar n-am de unde ști.

Când ajungem la etajul doi, Esther mă îmbrățișează.

E un gest impulsiv. Îl înțeleg și încerc să nu mă arăt agasată. În schimb, mă concentrez asupra priveliștii oferite de curte, mohorâtă chiar și în timpul verii, prin fereastra octogonală. Îmi aduc aminte cum se jucau Julian și prietenii lui în curtea asta. Și de ziua în care Guy, unul dintre băieți, s-a cățarat până la fereastra lui Julian în chiloți, în urma unui pariu, și s-a plimbat pe cornișa îngustă de piatră. Cu toții am crezut că Guy o să cadă și-o să moară, dar a coborât pe fereastra mea, cu picioarele goale și rânjind. Mai încolo Dirk mi-a spus că oricum Guy n-ar fi murit, pentru că e un păcălici și ăștia nu mor. Nu fac decât să-și schimbe forma.

– Vrei să spui că e evreu, am zis, mijind amenințător ochii.

Dirk n-a răspuns. S-a răsucit pe călcâie și a plecat.

Esther tremură. Îi simt corpul subțire și moale cum vibrează. Părul îi miroase a trandafiri, și arunc o privire spre cărarea subțire și lucioasă din mijlocul buclelor. Sunt cu aproape un cap mai înaltă decât ea. Julian e cel care a moștenit statura înaltă a tatălui său, spre marea ușurare a domnului Raphaël, al cărui văr are o fiică teribil de înaltă și un fiu îngrozitor de scund.

– Te rog să-mi promiți, îmi spune Esther.

– Ce?

– Să nu plângem, orice s-ar întâmpla. Să nu plângem decât dacă e vorba de un sfârșit.

– Promit.

Mă desprind de ea și alerg pe scări după Julian.

Dau deoparte perdeaua lungă de catifea neagră și ciocănesc încet la ușa debaralei.

– Așteaptă puțin.

Las să cadă perdeaua și rămân acolo în picioare, așteptând în întuneric până ce Julian îmi deschide ușa și mă lasă să intru.

Cămăruța este încinsă și umedă. Julian a pus deja filmul în apă, așa că gelatina urmează să se umfle și să permită substanțelor chimice să-l pătrundă și apoi să îl spele.

– Mănușile! îmi poruncește în timp ce ia filmul din apă și îl bagă într-o găleată plină cu revelator.

Becul camerei obscure este un soare care apune, iar licărirea lui abia dacă-mi permite să descopăr mănușile spânzurate pe marginea chiuvetei. Mi le pun în timp ce Julian amestecă lichidul din găleată, asigurându-se că fiecare cadru de celuloid este bine acoperit.

– Gata.

Clătesc filmul la chiuvetă în timp ce Julian pregătește baia de fixator. Stăm așa de aproape, că-i simt răsuflarea în ureche.

Diafilmul are nevoie de mai multe etape, de mai multă precizie. Am ajuns la procesul acesta după două role distruse și una care i-a transformat pe oamenii din cadru în stafii de celofan. Dar merită tot chinul. Nu trebuie să mai trimitem negativul în altă parte ca să fie scos pe pozitiv și putem să-l proiectăm imediat.

Lucrăm în obișnuita noastră liniște. Spre deosebire de restul familiei lui, Julian n-a fost niciodată prea vorbăreț, și eu apreciez tăcerile noastre. Astăzi însă rupe tăcerea.

– Dacă o să fie război, am de gând să mă înrolez.

– Pentru belgieni?

– Pentru oricine e împotriva naziștilor. Lumina!

Aprind becul puternic din tavan. Julian deschide ușa și dă la o parte perdelele ca să facă lumină în cămăruță. Observ că fața lui are o intensitate pe care n-am mai văzut-o până acum.

– Vreau să-mi trimiți gândul bun, îmi spune.

– Gândul bun?

– Ca și cum te-ai ruga pentru mine, îmi explică răstit. Ochii lui mă orbesc. Îmi mut privirea.

– Aveam impresia că nu crezi în rugăciuni, spun în cele din urmă.

– N-am zis niciodată așa ceva. Gândurile reprezintă energie. Energia transformă materia. Lumina este energie. Tocmai tu să nu înțelegi cum poate schimba lumina totul, până și filmul nostru? Lumina!

Trage iar perdelele, și eu trag de lanț ca să sting lumina. Ultimii doi pași îi facem printr-un întuneric tensionat. Încearcă să-mi spună că nu înțeleg, îmi dau seama de asta, simt și eu povara acestei incomprehensiuni. Pe limbă am un gust amar. Și acum iată că eu sunt cea care rupe tăcerea.

– Sigur că am să-ți trimit gândul bun. Cum să nu ți-l trimit? Dar ai să vezi că aici n-o să fie război.

– Charlotte. Nu ești o fată proastă, așa că te rog, nu spune prostii.

*

În timp ce traversez holul spre apartamentul nostru, am impulsul de a fugi sus pe scări să-i povestesc Mașei despre pisică și despre sângele de afară, căci Mașa e cea care mi-a spus că misticul se împletește cu cotidianul. De mică mi-am petrecut nenumărate ore cu Mașa. Ea îmi cunoaște toate secretele. Dar tocmai când dau să înconjur stâlpul scării, îmi aduc aminte că Mașa a plecat.

Am văzut-o când am venit acasă în vacanța de Paște. M-am dus la ea, în refugiul meu plin de mister și confort. M-a întâmpinat cu o ceașcă de ceai și o cutie proaspăt deschisă cu rahat turcesc moale și bun. După ce am șters masa de zahărul pudră, a scos o pânză frumoasă și a scuturat-o. Am privit-o cum face valuri.

– E albastră, mi-a spus. Albastru-deschis.

– Un cer de iarnă, am spus.

– Da.

În timp ce ne gândeam unde să băgăm foarfeca, i-am povestit despre Philippe.

Mașa a ascultat fără să scoată un cuvânt. Nu știu nici eu ce așteptam de la ea, dar cred că aș fi vrut să-mi spună ce să fac. Începuserăm să prindem de material hârtia subțire pe care era desenat tiparul rochiei și, de frustrare, am reușit să mă înțep cu un bold și să pătez stofa cu sânge. Mașa a curățat-o iute, apoi a împăturit-o și mi-a dat-o mie.

– Dar de ce mi-o dai?

– Fiindcă e clar că ți-era menită. Ai însemnat-o.

– Dar pata a ieșit.

– A fost un semn. Sângele e întotdeauna un semn.

MAȘA BALIAEVA, CAMERA SERVITOAREI DE LA ETAJUL 4

Ascultați.

Toți bărbații sunt câini. N-au ce-i face. Și de-aia și iubesc bărbații câinii, uneori chiar mai mult decât pe nevestele și copiii lor.

Eu am fost cea care l-a convins pe domnul colonel Warlemont să-și ia un câine după ce i-a murit soția. Pe Fermoar.

Ăsta-i numele pe care i l-a dat Colonelul.

Ascultați ce vă spun.

Vă rog. Ascultați.

Am fost prezentă. Tot timpul am fost prezentă, într-un fel sau altul. Și dacă vreți să spunem lucrurilor pe nume, de dragul corectitudinii, eu, una, n-am avut niciodată în mod oficial un apartament în clădirea asta, dar am locuit tot timpul aici. Nu că aș fi vreo lipitoare, sau vreo parazită, sau vreo cerșetoare, ferească sfântul. N-am cerut un capăt de ață nimănui în viața mea. Nici nu m-am rugat de nimeni să mă ajute. Nu-mi place să cer favoruri și nici să le fac, dacă am de ales.

Haideti să vă mai spun ceva. Când eram mică mi se spunea Îndrăzneța.

Și trebuia să mă comport ca atare, nu? Ca să nu ajungă să sune a nume de ocară. Prin urmare, sunt îndrăzneată. Dacă nu deschid eu gura, se va găsi un bărbat care să vorbească el mai întâi. Și cu siguranță că o să-mi fure povestea, o s-o schimbe, punându-se pe el într-o lumină favorabilă și pe mine într-una proastă. Dar să nu vă imaginați că încerc să-mi justific prezența aici. Eu sunt parte din locul acesta. Așa a fost să fie.

*

Am venit la Bruxelles în 1924 cu o listă de trei nume pe care mi-a dat-o rabinul, deși eu, personal, n-aveam un nume al meu. Primul nume era al unui preot, care numaidecât a încercat să se culce cu mine, nefăcând decât să-mi confirme ce biata maică-mea, odihnească-se în pace, îmi spusese în legătură cu preoții creștini.

Al doilea nume a fost al unui croitor, care, ca și mine, locuise pe vremuri într-o așezare care se dădea drept oraș la răsărit de Munții Ural. L-am găsit în atelierul lui mare, dar modest, de lângă Gare Centrale din Bruxelles, unde își dădeau la modificat sau la peticit uniformele lucrătorii de la căile ferate și chelnerii. Nu c-aș avea ceva împotriva lucrătorilor, dar după o zi în locul acela aveam fundul vânăt de atâtea ciupituri primite de la ei. Al treilea nume a fost Sophia Raphaël. Habar n-am de unde avea rabinul numele și adresa asta. Dar știu sigur că dacă l-aș fi întreat, mi-ar fi răspuns: „Ei, avem și noi resursele noastre“.

Când am sosit la numărul 33 din Place Brugmann, am tras adânc aer în piept. Nu mai pășisem într-o clădire ca asta până atunci. Și cât de mult mi-au plăcut piatra deschisă la culoare și cărămida, ferestrele înalte,

ușile masive! O mică fortăreață pentru cei îndeajuns de norocoși să poată locui între zidurile sale groase.

*

Doamna Raphaël m-a văzut imediat că am ochi albaștri și păr blond, cum de altfel avea și ea, și apoi a făcut lucrul cel mai nobil din lume. Mi-a dat un nume.

– De-acum încolo are să te cheme Mașa Baliaeva. Fata blondă. Și fii cu ochii în patru. Ești frumușică.

A decis să mă lase să-i modific una din rochiile, o rochie simplă de lână. Știam amândouă că era un soi de test. Când s-a îmbrăcat cu ea, am văzut că-i era largă rău, chiar dacă materialul era scump, genul de lână pe care n-ai de unde-l cumpăra în Rusia, o țesătură fină, care nu-ți zgâria pielea, ușor lucioasă – un albastru intens de Prusia care îi scotea albastrul ochilor în evidență. Nu că i-aș fi spus așa ceva.

– Nu o strâmta, te rog. Nu vreau să mi se vadă colăceii. După ce i-am născut pe primii iepurași, am rămas cu burtică. Și-acum am un iepuraș aici, mi-a spus, arătând spre talia ei subțire. Și aici, a continuat, atingându-și cu palma posteriorul ceva mai amplu. Și aici, a spus, arătând spre spinarea unde carnea moale a umărului îi era torturată de breteaua prea strâmtă a sutienului.

– Lăsați-mă să o mai lărgesc.

– După aia îmi cade, a râs ea.

I-am potrivit breteaua și m-am dat un pas îndărăt, privind-o cu un ochi critic.

– Sunteți zveltă, i-am spus sever. Și aveți niște sâni grozavi. Nu-i asta problema.

Am văzut că i-a plăcut impertinența mea. Siguranța mea. Mi-am dat seama că spera să fiu și pricepută.

Mi-am scos cutia cu bolduri și am început. Am strâmtat nițel ici, nițel colo. Secretul este să faci în așa